

Stanisław Piszczek, *Hrabyk Piotr* [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, pod red. Ewy Grin-Piszczek, Tomasz Pu-
dłockiego, Anny Siciak, Przemyśl 2016 s. 80-84

HRABYK PIOTR. 11 VII 1874 Sosolówka, powiat stanisławowski – 27 II 1943 Rabka-Zdrój. Pedagog, działacz oświatowy i społeczny. Rodzice Jakub i Anastazja z Czerkasów, grekokatolicy narodowości polskiej; byli właścicielami niewielkiego gospodarstwa rolnego w Sosolówce.

Po ukończeniu miejscowej szkoły ludowej uczył się dalej samodzielnie, a w 1889 r. został przyjęty do Seminarium Nauczycielskiego Męskiego we Lwowie, które ukończył w 1893 r. W 1895 r. otrzymał patent kwalifikacyjny na nauczyciela szkół ludowych, zaś w 1904 r. na nauczyciela szkół wydziałowych. Od 1893 r. pracował w kilku szkołach ludowych, początkowo w Bóbrce (pow. boberski, woj. lwowskie) w czteroklasowej szkole etatowej. W następnym roku pracował już we Lwowie w sześcioklasowej szkole im. Stanisława Konarskiego. W roku szkolnym 1896/1897 uczył w szkole czteroklasowej we Lwowie im. Markiana Szaszkiewicza, a rok później w szkole dwuklasowej im. św. Zofii. Od 1899 do 1901 r. pracował nadal we Lwowie w szkole sześcioklasowej im. Tadeusza Czackiego. Od 1902 do 1910 r. uczył w szkole sześcioklasowej im. św. Marcina. Po uzupełnieniu w 1904 r. egzaminu dojrzałości, podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego z historii, geografii i pedagogiki. Uczęszczał na seminarium prof. Ludwika Finkla. 3 XII 1909 na podstawie rozprawy „Spytko z Jarosławia” i zdanych rygorozów uzyskał tytuł doktora filozofii. W roku następnym otrzymał pra-

wo do nauczania geografii i historii jako przedmiotów głównych w gimnazjach.

3 X 1910 decyzją C.K. Rady Szkolnej Krajowej został mianowany zastępcą nauczyciela głównego w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Przemyślu, które to stanowisko objął 15 października tego samego roku. Od tego roku na okres dziesięciu lat związał swoje losy z Przemyślem. Po roku pracy, w sierpniu 1911 r., został mianowany nauczycielem głównym w tymże seminarium. Równolegle prowadził także zajęcia z języka ruskiego, historii i geografii w prywatnym seminarium żeńskim przy szkole wydziałowej PP. Benedyktynek. Uczył nie tylko we wspomnianych seminariach, ale również w III gimnazjum z polskim językiem nauczania na Zasaniu w latach 1911–1916, gdzie prowadził kurs języka ruskiego (ukraińskiego). 1 VIII 1915 decyzją Rady Szkolnej Krajowej został mianowany kierownikiem seminarium nauczycielskiego żeńskiego, jednak funkcję tę sprawował już od 1 X 1914 na mocy zarządzenia poprzedniego dyrektora Emila Zaremby, który otrzymał powołanie do służby wojskowej. Funkcję kierownika seminarium pełnił do stycznia 1917 r. W 1918 r. był jednym z inicjatorów i założycieli prywatnego gimnazjum żeńskiego PP. Benedyktynek w Przemyślu. W czasie letnich przerw w nauce Hrabyk prowadził kolonie dla młodzieży żeńskiej m.in. w Czudcu k. Rzeszowa, a także kursy dokształcające dla nauczycieli.

Aktywność Hrabyka nie ograniczała się tylko do sfery oświatowej – czynnie też uczestniczył w życiu naukowym, kulturalnym i społecznym miasta Przemyśla. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu od 1910 r. 16 III 1912 został

wybrany przewodniczącym dyrekcji TPN i funkcję tę pełnił do czasu wyjazdu z miasta w 1920 r. W 1912 r. prowadził bibliotekę TPN i był członkiem komitetu redakcyjnego „Rocznika TPN”. Prowadził także dział archiwalny w muzeum TPN, a czasie oblężenia Przemyśla przez Rosjan, jako jeden z nielicznych członków stowarzyszenia pozostał w mieście i ratował zbiory muzealne. W czasie swojego pobytu w Przemyślu był aktywnym członkiem Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej im. H. Sienkiewicza, a w latach 1918–1919 pełnił funkcję przewodniczącego tegoż Koła. W latach 1918–1919 należał do Zarządu Głównego TSL, a w latach 1921–1929, z przerwami, był w nim sekretarzem. Należał również do Organizacji Polskiej miasta Przemyśla. W 1919 r. został powołany na stanowisko bibliotekarza I Biblioteki Wojskowej w Przemyślu organizowanej przez Ekspozyturę Zarządu Archiwalnego we Lwowie. W tym samym roku pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Polskiego Archiwum Wojennego w Przemyślu. Od listopada 1918 r. przez kilka miesięcy był współpracownikiem redakcji dziennika „Ziemia Przemyska”; w tym samym roku współdziałał z redakcją nowotworzonego czasopisma wojskowego „Baczność”. W listopadzie 1918 r. został sekretarzem Polskiej Rady Narodowej w Przemyślu. Był też wyznaczony na adiutanta cywilnego gen. Stanisława Puchalskiego, który od 1 do 6 XI 1918 pełnił funkcję komendanta nad oddziałami polskimi znajdującym się w Galicji i Śląsku Cieszyńskim.

Po przeprowadzce do Przemyśla zamieszkał przy ulicy 3 Maja, a następnie przy ulicy Grunwaldzkiej. W 1914 r. władze Twierdzy Przemyśl zajęły na potrzeby szpitala 2 pokoje i przedpokój, czyli połowę

mieszkania rodziny Hrabyków. Od 22 III do 2 VI pokoje te zajmowali żołnierze rosyjscy, a następnie przez okres jednego miesiąca żołnierze austriaccy. Po zakończeniu działań wojennych w 1918 r. Hrabyk starał się o odszkodowanie za szkody wyrządzone w swoim mieszkaniu i takowe otrzymał.

12 VIII 1920 otrzymał skierowanie do pracy w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Krakowie. W Krakowie uczył także w prywatnym gimnazjum męskim im. Stanisława i Marii Jaworowskich oraz w Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Męskim im. Grzegorza Piramowicza. W latach 1924–1932 był dyrektorem Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. Adama Asnyka. Należał do Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych i Średnich, w którym pełnił funkcję sekretarza Zarządu Głównego Sekcji Seminarium Nauczycielskich.

Po przejściu na emeryturę w 1932 r. osiedlił się w Rabce-Zdroju, gdzie mieszkał razem z rodziną przy ul. Zakopiańskiej. W Rabce-Zdroju zorganizował oddział Polskiego Czerwonego Krzyża.

Hrabyk ze związku ze Stefanią z Twardowskich (24 II 1881 – 28 IV 1959) miał trzech synów: Klaudiusza (1902–1989), publicystę i działacza narodowo-demokratycznego; Mieczysława (1904–1942), prawnika, rozstrzelanego przez Niemców w Auschwitz oraz Stefana (1911–1945). Piotr Hrabyk został pochowany na cmentarzu parafialnym w Rabce-Zdroju.

Twórczość: *Spytko z Jarosławia; monografia*, Przemyśl 1913, [8], 199 s.; odb. „Rocznik TPN w Przemyślu” t. 2: 1912, druk 1913, s. 1–200, *Pierwsza szkoła panińska*

w Przemyślu. Krótkie wiadomości o jej początkach i rozwoju, aż do odłączenia od niej Seminarium nauczycielskiego żeńskiego w r. 1895, Lwów 1913, 26 s.; C.K. Seminarium przemyskie żeńskie w czasie wojny. Lipiec 1914 – czerwiec 1916, [w:] Sprawozdanie Kierownictwa c.k. Seminarium naucz[ycielskiego] żeń[skiego] w Przemyślu za rok szkolny 1915/16, Przemyśl 1916, s. 3–13; *Swojszczyzna i poznanie jej warunkiem miłości ojczyzny*, „Czasopismo Pedagogiczne”, R. 4: 1916, z. 1–2, s. 58–73; *O naukowych konferencjach nauczycielskich w c.k. Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Przemyślu*, ibidem, z. 3–4, s. 467–471; *Uprawa nieużytków przez uczennice c.k. seminarium naucz. Żeńskiego w Przemyślu w r. 1916*, ibidem, R. 5: 1917, z. 1–2, s. 242–245; [recenzja] *J. Blau. Der Lehrer als Naturforscher. Eine Einleitung zur heimatkundlichen Arbeit. A. Haase. Prag 1915*, ibidem, R. 6: 1918, z. 1–3, s. 323–327; *Ziemia przemyska i lwowska. Szkic historyczno-geograficzny z mapą*, Przemyśl 1921, 31 s.; *Granice ziem przemyskiej i lwowskiej (objaśnienie do mapy)* „Rocznik TPN w Przemyślu” t. 3: 1913–1922, druk 1923, s. 33–38; *Wskazówki metodyczne do nauki geografii w szkole powszechnej. Podręcznik dla nauczycieli. Cz. 1 dla 3 i 4 szkół powszechnych*, Lwów 1920, 52 s.; wyd. 2 popr. i uzup. Przemyśl 1921 [i n. 1927], 72 s., *Wskazówki metodyczne do nauki geografii w szkole powszechnej*, Przemyśl 1922, 74 s.; *Metodyka geografii dla szkoły powszechnej oparta na podręcznikach L. Sawickiego. Stopień 1–3*, Kraków 1921, 103 s., wyd. 2, Kraków 1923, 79, [1] s.

Źródła i opracowania

Źródła: Archiwum Państwowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921, sygn. 5, t. V, s. 933; Archiwum Państwowe w Przemyślu, I Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Przemyślu, sygn. 21, 22, 23; Zbiór map w zasobie Archiwum Państwowego w Przemyślu, sygn. 133; Archiwum Obwodowe we Lwowie, fond 26, opis 15, sprawa 616, 727; Zakład Naukowy im.

Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 16 346/II, s. 2, 3, 5, 29, 32; *Bibliografia polska 1901–1939*, T. 12: Hom–Jac, red. tomu M. Barańska, A. Bobrowicz, K. Gołębiowska, Warszawa 2009 oraz Katalog elektroniczny kartkowy druków zwartych i ciągłych XIX i XX wieku Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu; *Kalendarzyk Profesorski Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych na rok 1913*, Lwów 1913, s. 150; *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum z językiem wykładowym polskim w Przemyślu na Zasaniu za rok szkolny 1910/1911*, Przemyśl 1911; ibidem za lata 1912–1916; *Sprawozdanie z działalności Zjednoczenia Towarzystw Polskich w Przemyślu i Towarzystw należących do Zjednoczenia za rok 1917i 1918 oraz Organizacji Polskiej miasta Przemyśla za rok 1918*, Przemyśl 1919, s. 24, 62; *Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL z działalności TSL za rok 1929*, Kraków 1930, s. 5, 86; *Szematyzm królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1894*, Lwów 1894; ibidem za lata 1895–1913; „Echo Przemyskie”, 1911, nr 18 (z 2 III); „Przegląd Pedagogiczny” 1931, nr 12 (z 28 III); „Ziemia Przemyska” 1915, nr 6 (z 12 I); ibidem, 1920, nr 97 (z 4 IV); „Rocznik TPN w Przemyślu”, t. 1: 1909–1911, ibidem t. 2: 1912; ibidem t. 3: 1913–1922; *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, R. 2, zestawiał Z. Zagórowski, Warszawa–Lwów 1926, s. 104, 355, 358, 500; *25-lecie Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu*, „Tygodnik Przemyski” 1934, nr 49 (z 29 XII), s. 1–3.; *Jednodniówka z okazji zjazdu uczennic i nauczycieli Państwu[owego] I Pryu[atnego] Seminarium Nauczycielskiego] Żeńsk[iego] w Przemyślu dnia 25 czerwca 1936 r.*, Przemyśl 1936, s. 5, 18, 20.

Opracowania: Z. Budzyński, J. Kamińska-Kwak, *Ponad podziałami. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu w latach 1909–2009*, Przemyśl 2009, s. 30, 60, 238; Z. Z. Felczyński, *Kronika TPN w Przemyślu 1909–1979*, [w:] *70 lat TPN w Przemyślu 1909–1979*, Przemyśl 1979,

s. 273; Z. Felczyński, *Rozwój kulturalny Przemysła 1772–1918*, [w:] *Tysiąc lat Przemysła. Zarys historyczny*, cz. 2, Warszawa–Kraków 1974, s. 226; K. Hrabyk, *Z drugiej strony barykady*, Warszawa 1965, s. 5–59; M. Karp, A. Meissner, *Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Przemysłu w latach 1871–1918*, „Rocznik Przemyski” t. 27: 1990, s. 235, 239, 241; Z. Kubrak, *Służba społeczna historyków. Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Przemysłu*, s. 13; A. Kunysz, *W służbie kultury i regionu. Rzecz o Muzeum w Przemysłu*, Przemysł 1989, s. 46; S. Uhma, *Hrabyk Piotr*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław [i in.] 1963, s. 50 [tam błędna nazwa miejsca urodzenia]; H. Zahel, *Powstanie, rozwój i działalność biblioteki Muzeum Okręgowego w Przemysłu (1909–1978)*, „Materiały i Studia Muzealne”, t. 4, Przemysł 1981, s. 63.

Fot. Z. Budzyński, J. Kamińska-Kwak, *Ponad podziałami. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemysłu w latach 1909–2009*, Przemysł 2009, ryc. 7; Zakład Naukowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 16 346/II, k. 17–20.